

3. Ключник Р. М. Криза як чинник розвитку політичної системи : автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02. Дніпропетровський нац. ун-т ім. Олеся Гончара. Дніпропетровськ. 2015. 20 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-381-4-30>

ТРАНГУМАНІЗМ ТА ПОСТГУМАНІЗМ: РЕФЛЕКСІЯ СУЧАСНОГО НАПРЯМКУ ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Кивлюк О. П.

*доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри філософії та психології
Київського університету інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»
м. Київ, Україна*

Проблематика транс- та постгуманізму ХХІ століття обумовлена мультикультурними та міждисциплінарними методологічними підходами на межі наукових дискурсів, синергетичної парадигми, еkleктичності, праксеологічної значимості, моральної суперечливості та понятійно-категоріальної невизначеності. «Традиційна онтологічна ієрархія, за якою людина є вершиною еволюції, втрачає свою актуальність. Як наслідок, виникають питання: етико-правової регламентації взаємовідносин людини та надлюдини, кіборга, машини та робота, штучного інтелекту та інших форм “розумного” існування; екосистеми у локальному та глобальному вимірі; віртуалізації та соціалізації; модифікації цінностей онтологічної системи тощо» [4, с. 78]. Постає питання про траєкторію розвитку філософсько-антропологічної сутності особистості, її соціалізації, ідентифікації, адаптації та еволюювання у сучасному суспільстві, що афішує напрямок розвитку у бік цифровізації, віртуалізація, робототехніки, штучного інтелекту тощо.

Використовуючи загальноприйняті філософські принципи, методологічну основу дослідження склали методи: історизму, міждисциплінарного синтезу, комплексного та соціально-феноменологічного аналізу, індукції, дедукції, а також концептуально-дискурсивний та системно-хронологічний підходи до наукового осмислення/рефлексії даної проблематики.

Незважаючи на історико-цивілізаційний контекст розвитку науки, що має тисячолітню історію, техногенез, інформатизація, глобалізація, віртуалізація, цифровізація – феномени показові для кінця ХХ початку ХХІ століть, що перетворюють та безповоротно змінюють життя людини та її саму.

Інтерпретація та перцепція категорій транс- та постгуманізму вирізняється своєю багатозначністю: як теза і антитеза, від практичного ототожнення до безкомпромісного протиставлення, від синонімічного до семантичного розуміння, від суб'єкта до надлюдини, від Античності до Нового часу. Наприклад, Протагором сформульовано відомий принцип софістів “Людина є міра всіх речей існуючих, що вони існують, і неіснуючих, що вони не існують”; Фрідріх Ніцше стверджував, що надлюдина – це наступний щабель еволюції, який піде за людиною «Бог помер. Хай живе надлюдина»; Еріх Фромм у своїй книзі «Мати чи бути» зауважує, що людина намагається «сягнути рівня надлюдини, так і не ставши людиною»; лауреат Нобелівської премії миру (1952) Альберт Швейцер засвідчував той факт, що людина, яка наділена надлюдськими можливостями/силою, ще не еволюціонувала до рівня надлюдського розуму тощо.

Н. Кетрін Хейлз спираючись на постмодерністські теорії стверджує, що гуманізм як соціальне явище, етично-ціннісна позиція феномену людину добігає свого кінця, трансформуючись у щось Інше та включає в себе «акт конструювання суб'єкта» та не може звужуватися лише до змін людської тілесності неорганічного характеру [3].

Н.В. Хамітов, розглядаючи трансгуманізм та постгуманізм як виразні ідеології, а постантропологію як їх теоретичну основу, зазначає: «Матеріалістична парадигма постантропології повинна бути розгорнута до персоналістичної, яка становить основу проекту мета антропології, і в межах якої розвиток людини стає цілісним. Так само цілісним стає проект безсмертя, який включає різні його парадигми та способи переживання, той проект, що значною мірою світоглядно зумовлює цілісність самореалізації людини» [2, с. 79–80].

«Постлюдина трансгуманізму – це і є боголюдина, тобто андрогін, який зможе жити вічно та не помирати від високих доз радіоакційного випромінювання. Саме завдяки технології трансгуманізму, боголюдство зможе колонізувати Всесвіт та досягти безсмертя людства за межами Сонячної системи в інших галактиках» [1, с. 116].

Трансгуманістичний світогляд ґрунтується на досягненнях сучасної науки, науково-технічного прогресу, розвитку штучного інтелекту і т.д., але ж окрім того, зазнає впливу зі сторони наукової фантастики в жанрах кіберпанку та посткіберпанку, що характеризує лише один з етапів, так би мовити, перманентного переходу від людини

до постлюдини. Трансгуманістичні ідеї цифрового/мережевого безсмертя, формування цифрового суспільства/державності, кіборгізація, роботизація звучать як маніфест інтенції актуалізації переходу епохи гуманізму до постгуманізму.

Існування альтернативних теорій трансгуманізму та постгуманізму балансує між ототожненням технологій з трансценденцією, надання певних божественних сутностей – технотейзм/датаїзм, уподібненням мікрокосму макрокосму, а людини – його Творцю.

Деякі дослідники, які займаються питаннями машинної етики/роботоетики та називають себе кібермислителями, стверджують, що регламентація присутності роботів у нашому житті все вірогідніша. Штучний інтелект може бути радикальною небезпекою і фундаментальною загрозою існуванню людської цивілізації, оскільки теорії та сподівання щодо взаєморозуміння між людським і штучним інтелектом можуть так і не втілитися. У теологічному сенсі штучний інтелект здається особливо руйнівним тому, що в його основу закладається гіпотеза есхатології цифрової епохи.

Глобальна мережа зі своїми можливостями (соціальні мережі, інформаційні потоки, віртуальна реальність тощо) виступає у ролі єдиної синтезованої системи, що є “організмом” штучного інтелекту, де феномен щоденного перебування є, свого роду, подорожжю до паралельної реальності. З одного боку, констатування певних показників про природу екзистенційного практики у віртуальному просторі набуває ознак соціальної верифікації та легітимізації. З іншого боку, створює деформоване сприйняття буденності як лінійного інтенсивного процесу. Інакше кажучи, всі значущі події життя особистості з необхідністю представлені публічності, а відсутність подібної активності на сторінках соціальних мереж часто є причиною психологічної нестабільності, а в деяких випадках навпаки. Тобто, змістовність, і якісний показник у разі грає чималу роль. Отже, кількісні показники даних збільшуються на всіх рівнях можливої аналітики: від особистісного до планетарного [4].

Також до спекулятивного напрямку сучасної філософії, що продукуються авторами ідей транс- та постгуманізму можна віднести споконвічну проблематику народження, сенсу життя, смерті, безсмертя.

Отже, інформатизація та віртуалізація, цифровізація, роботизація та комп'ютеризація все більше проникають у різні сфери людської життєдіяльності, що вказує на актуалізацію та акцентуацію впливовість high-tech, їх своєрідну сакралізацію, алібізацію та деїфікацію. Транс- та постгуманістичні студії співвідносяться та доповнюються антропологічним дискурсом та рефлексією. Слід зазначити, що інтенсифікація знань у галузі філософської антропології ідей транс- та постгуманізму

створює передумови для дослідження даної проблематики в контексті методології та філософії науки, і не тільки.

Література:

1. Нестеренко П. Трансгуманізм та феномен кріоніки в контексті проблеми смерті та безсмертя особистості. *Вісник Львівського університету. Сер. Філософія*. 2022. Вип. 42. С. 111–117.

2. Хамітов Н.В. Філософська антропологія: актуальні проблеми. Від теоретичного до практичного повороту : монографія Вид. 2-ге, переробл. і допов. Київ : КНТ, 2018. 394 с.

3. Хейлз Н. К. Як ми стали постлюдством. Віртуальні тіла в кібернетиці, літературі та інформатиці / пер. з англ. Є. Марічева. К. : Ніка-Центр, 2013. 426 с.

4. Dobrodum O., Kyvliuk O. Transhumanism and Posthumanism: Reflection of the Human Civilization Future. *Philosophy and Cosmology*. 2021. Vol. 26. P. 77–89.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-381-4-31>

РОЛЬ КУЛЬТУРИ У ФІЛОСОФСЬКОМУ СВІТОГЛЯДІ НАЦІЇ

Кудрик Р. В.

аспірант кафедри філософії

*Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

Культура є джерелом формування систем філософії, філософської думки, є умовою та джерелом розвитку філософії. Нація може не мати власної системи філософії, але вона не може існувати без власної культури. Культура є необхідною умовою існування кожного народу як у матеріальному, так і в духовному житті. Відповідно до цього значення, культура також є умовою існування та розвитку систем філософії.

На відміну від систем наукової філософії, в яких мислителі, вчені повністю визначають і створюють філософії, універсалії зазвичай безіменні, виникають та існують у різних формах, таких як народний вірш, епос або усне мовлення, у повсякденному житті, архітектурі тощо. Не можна точно визначити час появи одного певного поняття, однієї конкретної філософії, але можна визначити автора і момент